

MAAKUNTIEN LIITTOJEN HALLITUSTEN PUHEENJOHTAJIEN JA MAAKUNTAJOHTAJIEN KANNANOTTO MAAKUNTIEN TULEVAISUUDESTA SEURAAVAN HALLITUSOHJELMAN VALMISTELUTYÖHÖN

Kannanotossa nostetaan tarkasteluun seuraavia asioita:

- **subsidiariteettiperiaate**
- **aluehallinnon uudistus on kartoitettava kokonaisuutena**
- **perustuslain 121 §:n 4; kuntia suurempien alueiden itsehallinnosta on säädettävä lailla**
- **aluehallinnon uudistus on toteutettava tehtävien määrittelyn pohjalta**
- **uudistuksessa on oltava tavoitteena selkeä kolmiportainen hallinto, jossa aluetaso perustuu kansanvaltaan**
- **kansanvaltaisen aluetason tehtäviä ja toimivaltaa voidaan kartuttaa, jotta aluetasoa voidaan tehostaa ja päällekkäisyyksiä karsia**
- **rahoituksen on vastattava tehtäviä**
- **suorien vaalien mahdollisuus on selvitettävä**
- **kansanvaltaisen aluehallinto-organisaation kehittämisen on pohjaututtava parlamentaariseen valmisteluun**

Euroopassa ei ole olemassa yhtenäistä kunta- ja aluemallia. Olennainen yhteinen tekijä on kuitenkin se, että kansalaisten kannalta tärkeät asiat päätetään vaaleilla valituissa toimielimissä tai vaaleilla valittujen luottamushenkilöiden toimesta. Alueellisen demokratian puiteasiakirja (2009) painottaa **subsidiariteettiperiaatetta**, eli päätösten tekemistä niin lähellä kansalaista kuin se asian luonteen huomioiden on mahdollista.

Valtion aluehallintoa uudistettiin vuoden 2010 alusta. Samassa yhteydessä linjattiin, että maakuntien roolia vahvistettaisiin. Vaalikaudella 2011-2015 laadittiin selonteko valtion aluehallintouudistuksen täytäntöönpanosta. Kyseisessä selonteossa ei kiinnitetty juurikaan huomiota maakuntien asemaan. Vuoden 2014 aikana käynnistettiin hallituksen rakennepoliittiseen ohjelmaan perustuva VIRSU -hanke. Hankkeessa selvitetään alue- ja keskushallinnon virastojen sekä valtion ja kuntien välistä työnjakoa sekä aluehallinnon tehtäviä eri näkökulmista.

Aluehallinnon uudistusvaihtoehtoja kartoitettaessa aluehallintoa tulee tarkastella **kokonaisuutena**, jossa ovat mukana valtion aluehallinnon lisäksi maakunnat sekä kuntasektorin ylikunnalliset tehtävät kauttaaltaan ja niiden suhde valtion keskushallintoon. Näin voitaisiin nähdä koko alueellisen hallinnon kehittämisen mahdollisuudet, jotta vähenevillä resursseilla olisi mahdollista toteuttaa kansalaisten yhdenvertaisuuden takaava ja alueellista kasvua sekä hyvinvointia vahvistava hallintomalli.

Vaalikauden 2011-2015 aikana tavoiteltu kuntarakennemuutos perustui vahvoihin peruskuntiin. Uudistus ei ole edennyt tarkoitetulla tavalla. Maakuntien liittojen mielestä Suomi tarvitsee elinvoimaisiin kuntayksiköihin perustuvan kunnallisen itsehallinnon lisäksi myös selkeän maakunnista muodostuvan **kansanvaltaisen aluehallinnon**. Alueiden tuntemus omista vahvuuksista antaa parhaan perustan alueiden kehittämiseksi.

Maakuntien liittojen näkemyksen mukaan on välttämätöntä, että ylikunnallisesta aluekehityksestä, aluesuunnittelusta, Suomen eri alueiden edunvalvonnasta ja kansainvälisistä suhteista vastaa nykyistä laajemmin kansanvaltaan pohjautuva elin. **Perustuslain 121 §:n 4 momentin mukaisesti kuntia suurempien alueiden itsehallinnosta säädetään lailla.** Uudella aluehallinnolla tulee olla riittävä väestö- ja taloudellinen perusta vastata lisääntyvän toimivallan mukaisista tehtävistä. Hallinnon rajoihin tulee kaiken kaikkiaan kiinnittää huomiota, jotta maa ei olisi pilkottu erilaisiin alueisiin eri hallintosektoreiden mukaan. Kansalaisten näkökulmasta yhteneväiset hallinnonrajat auttavat hahmottamaan yhteisiä toimintoja ja tuovat niille uskottavuutta.

Uudistuksen tulee perustua alueiden tahtoon ja luontaiseen yhteistyöhön. Aluehallintoa kokonaisuutena uudistettaessa on järkevää tehdä tarkastelu tehtävien määrittelyn pohjalta, jolloin on mahdollista arvioida uudistuvien maakuntien toiminnallisesti perusteltua lukumäärää. Joka tapauksessa on säilytettävä tarpeellinen ja kattava toimipisteverkosto.

Tehtävistä esimerkiksi ylikunnallisten maankäytön, asumisen, liikenteen, palveluiden ja elinvoimapolitiikan suunnittelu ja toteutus edellyttävät laajempaa pohjaa kuin kunta. Tämän vuoksi on pyrittävä selkeään **kolmiportaiseen hallintoon**; valtio, alueet ja kunnat, joiden kesken toimivalta, vastuu ja resurssit on selkeästi määritelty. **Tarkastelun tulee lähteä tehtävämäärittelystä käsin. Maakunnat ovat valmiita tehtäviensä ja toimivaltansa kartuttamiseen.** Alueellista hallintoa voidaan merkittävästi selkeyttää karsimalla tehtäviä, poistamalla päällekkäisyyksiä ja etsimällä kullekin tehtävälle järkevin mahdollinen järjestäjä.

Kunnalliseen demokratiaan perustuvan alueellisen hallinnon roolia ja toimivaltaa on vahvistettava erityisesti sellaisissa tehtäväkokonaisuuksissa, jotka

- 1) liittyvät alueen kehittämiseen ja joilla luodaan ja toimeenpannaan kunkin alueen omia kehittämisstrategioita;
- 2) kytkeytyvät luontevasti maakuntien liitoilla jo nyt oleviin tehtäviin. Maakuntien liittojen asema aluekehitysviranomaisina on vahvistettu viimeksi 17.1.2014 voimaan tulleessa Aluekehityslaisissa. (Laki alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista 7/2014.)

Maakuntien liitot esittävät, että nykyisten tehtävien lisäksi, luontevimmin seuraavia tehtäviä sekä niihin liittyviä talous- ja henkilöstöresursseja voidaan siirtää uuden kansanvaltaisen aluehallinto-organisaation vastuulle:

- a) rakennerahastojen välittäjäviranomaistehtävät kokonaisuudessaan
- b) alueellinen elinkeinojen kehittäminen ja elinvoimapolitiikka
- c) äkillisten rakennemuutosten toimenpiteisiin liittyvä alueellinen yhteensovittaminen
- d) kokonaisvastuu alueen kansainvälisen kilpailukykyyn edistämisestä
- e) kirjasto-, liikunta-, nuorisotehtävät ja vapaan sivistystyön alueellinen koordinaatio
- f) alueellinen ylikunnallinen asunto- ja kaavoituspolitiikka
- g) joukkoliikennesuunnittelu
- h) maakuntakaavojen vahvistamismenettelystä luopuminen

Edellä esitetyillä tehtävillä varustetulla kansanvaltaan pohjautuvalla aluehallinto-organisaatiolla ei maakuntien liittojen mielestä välttämättä tarvitse olla erillistä vero-

tusoikeutta. **Rahoituksen kokoaminen** (valtionosuuksina, vero- ja maksutulojen kanavointina) tehtäviä vastaavaksi kunnilta ja valtiolta on kuitenkin tarkoin lailla säädetty.

Suorien vaalien tarkoituksenmukaisuutta ja tarvetta on liittojen mielestä pohdittava erikseen parlamentaarisessa valmistelussa. Yksittäisille maakunnille voidaan harkita kokeilumahdollisuutta suorien vaalien pohjalta muodostuvan aluehallinnon järjestämiseen.

Maakuntien liittojen hallitusten puheenjohtajat ja maakuntajohtajat haluavat, että seuraavaa hallitusohjelmaa laadittaessa kiinnitetään huomiota **koko aluehallinnon tulevaisuuteen**. Nykyisten useiden eri toimijoiden tehtäviä on mahdollista järjestää uudelleen siten, että monikerroksista hallintoa kevennetään ja, että kunnallisen demokration ohjausvalta aluetasolla vahvistuu.

Parlamentaarisen valmistelun pohjalta on lähdettävä kehittämään koko maan alueella aluehallinto-organisaatiota, jolla on kansalaisten luottamus. Tulevassa hallitusohjelmassa tulee luoda valmius kansanvaltaan, alueiden omiin vahvuuksiin ja tietämykseen perustuvan aluetason hallinnon toteuttamismahdollisuuksiin edellä esitetyltä pohjalta.

Tämä kannanotto on käsitelty ja hyväksytty maakuntajohtajien kokouksessa 10.12.2014 ja maakuntien hallitusten puheenjohtajien kokouksessa Helsingissä 14.1.2015.

Johannes Koskinen
Maakuntien hallitusten pj.

Ossi Savolainen
Maakuntajohtajien pj.

Maakuntien liitot:

Etelä-Karjala
Etelä-Pohjanmaa
Etelä-Savo
Häme
Kainuu
Keski-Pohjanmaa
Keski-Suomi
Kymenlaakso
Lappi

Pirkanmaa
Pohjanmaa
Pohjois-Karjala
Pohjois-Pohjanmaa
Pohjois-Savo
Päijät-Häme
Satakunta
Uusimaa
Varsinais-Suomi

Jakelu:
Puolueiden puheenjohtajat
Puoluetoimistot
EK -ryhmät

Maakuntien liittojen nykyiset tehtävät:

Laki alueiden kehittämisestä ja rakenerahastotoiminnan hallinnoinnista /17.1.2014

17§

Maakunnan liiton tehtävät

Maakunnan liitto vastaa aluekehittämisen strategisesta kokonaisuudesta ja siinä tehtävässä:

- 1) vastaa maakunnan yleisestä kehittämisestä ja toimii tällöin yhteistyössä valtion viranomaisten, alueen keskuskaupunkien ja muiden kuntien, yliopistojen ja korkeakoulujen sekä muiden alueiden kehittämiseen osallistuvien tahojen kanssa sekä Lapin maakunnassa saamelaiskäräjien kanssa; yhteistyöstä voidaan laatia yhteistyösopimuksia;
- 2) kehittää alueensa elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ottaen huomioon kuntien erilaisista lähtökohdista johtuvat tarpeet ja vahvuudet;
- 3) osallistuu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä tarvittavin osin aluehallintovirastojen strategisten ohjausasiakirjojen laatimiseen sekä osallistuu elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tulossopimuksia koskeviin neuvotteluihin alueen kehittämistavoitteiden huomioon ottamiseksi;
- 4) vastaa alueellisen pitkän ja keskipitkän aikavälin koulutustarpeiden ennakkoinnin yhteensovittamisesta ja alueellisten koulutustavoitteiden valmistelusta osana koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnittelua;
- 5) vastaa kulttuuria koskevien suunnitelmien ja kehittämistoimenpiteiden yhteensovittamisesta osana maakuntaohjelman toteuttamista;
- 6) vastaa maakunnan liikennejärjestelmäsuunnitelman suunnitteluprosessin käynnistämisestä, siihen liittyvän yhteistyön johtamisesta ja kyseisen suunnittelun yhteensovittamisesta maakunnan muun suunnittelun kanssa muualla kuin Helsingin seudulla;
- 7) vastaa alueellisten laaja-alaisten luonnonvarojen ja ympäristöä koskevien suunnitelmien osalta suunnitteluprosessin käynnistämisestä, siihen liittyvän yhteistyön johtamisesta ja kyseisen suunnittelun yhteensovittamisesta maakunnan muun suunnittelun kanssa;
- 8) laatii kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien hanke-esitysten kiireellisyysjärjestyksen seuraavaa neljää vuotta koskevaan rahoitussuunnitelmaan, lukuun ottamatta liikunnan koulutuskeskusten hankkeita;
- 9) asettaa alueelliset liikuntaneuvostot;
- 10) edistää julkisen hallinnon yhteispalvelusta annetussa laissa (223/2007) tarkoitettua yhteispalvelua alueellaan;
- 11) vastaa ennakkoinnin yhteensovittamisesta maakunnassa, arvioi ja seuraa maakunnan ja sen osien kehitystä sekä kehittämistoiminnan vaikuttavuutta;
- 12) edistää kuntien ja maakunnan välistä yhteistyötä, hoitaa tehtäviinsä liittyviä kansainvälisiä asioita ja yhteyksiä; sekä
- 13) hoitaa muut tässä laissa säädetyt tehtävänsä.

Maankäyttö- ja rakennuslain maakunnan suunnittelua koskevan 4 luvun mukaiset tehtävät.

Maakuntien liittojen perustamissopimuksissa määritellyt erilaiset vapaaehtoiset tehtävät.